

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2007, sp. zn. 28 Cdo 3342/2007, ECLI:CZ:NS:2007:28.CDO.3342.2007.1

Číslo: 80/2008

Právní věta:

Odvolací soud může změnit svůj právní názor vyjádřený v předchozím zrušujícím usnesení a potvrdit rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž ten jeho dřívější právní názor nerespektoval.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.10.2007

Spisová značka: 28 Cdo 3342/2007

Číslo rozhodnutí: 80

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy: § 219 předpisu č. 99/1963Sb.
§ 226 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v P r a z e r o z s u d k e m z e d n e 1 . 3 . 2 0 0 6 p o t v r d i l r o z s u d e k O k r e s n í h o s o u d u p r o P r a h u – z á p a d z e d n e 2 0 . 9 . 2 0 0 5 , j í m ŝ p r v o i n s t a n č n í s o u d z a m í t l ŝ a l o b u n a u r č e n í v l a s t n í c k é h o p r á v a k n e m o v i t o s t e m b l í ŝ e i d e n t i f i k o v a n ý m v e v ý r o k u I . t o h o t o r o z s u d k u . O d v o l a c í s o u d j i ŝ d ř í v e v e s t e j n é m s p o r u z r u š i l r o z h o d n u t í s o u d u p r v n í h o s t u p n ě a v ě c m u v r á t i l k d a l š í m u ř í z e n í s t í m , ŝ e ŝ a l o b c e m á n a u r č e n í v l a s t n í c t v í n a l é h a v ý p r á v n í z á j e m a s o u d u p r v n í h o s t u p n ě u l o ŝ i l , a b y s e n a d á l e z a b ý v a l v ě c n ý m ř e š e n í m s p o r u . S o u d p r v n í h o s t u p n ě , p ř e s t o ŝ e b y l v á z á n p r á v n í m n á z o r e m s o u d u o d v o l a c í h o , s e o p ě t o v n ě z a b ý v a l o t á z k o u , z d a j e n a s t r a n ě ŝ a l o b c e – v s i t u a c i , k d y s e j e d n á o ŝ a l o b u d l e u s t a n o v e n í § 8 0 p í s m . c) z á k o n a č . 9 9 / 1 9 6 3 S b . , o b č a n s k é h o s o u d n í h o ř á d u v e z n ě n í p o z d ě j š í c h p ř e d p í s ŝ – d á n n a l é h a v ý p r á v n í z á j e m . P ř i t o m v y c h á z e l z e z á v ě ř ŝ u v e d e n ý c h v n á l e z u Ú s t a v n í h o s o u d u Č e s k é r e p u b l i k y , s p . z n . [II. ÚS 528/02](#) , z e d n e 2 . 2 . 2 0 0 5 . O d v o l a c í s o u d v y š e l z e s t e j n é h o s k u t k o v é h o z á v ě ř u j a k o s o u d p r v n í h o s t u p n ě , a t o ŝ e d a n ý s p o r j e n u t n o p o v a ŝ o v a t z a s p o r r e s t i t u č n í p o v a h y , n e b o ŝ z e s t r a n y ŝ a l o b c e j e z d e s n a h a d o s á h n o u t ŝ a l o b o u n a u r č e n í v l a s t n í c t v í n a v r á c e n í m a j e t k u , k t e r ý p ř e š e l n a s t á t v r o z h o d n é m o b d o b í m e z i 2 5 . 2 . 1 9 4 8 a ŝ 3 1 . 1 2 . 1 9 8 9 . O d v o l a c í s o u d s o d k a z e m n a n á l e z Ú s t a v n í h o s o u d u Č R z e d n e 1 4 . 2 . 1 9 9 6 , s p . z n . [II. ÚS 159/95](#) , v n ě m ŝ j e v y j á d ř e n o , ŝ e o b e c n é s o u d y j s o u p e r a n a l o g i a m v á z á n y p r á v n í m n á z o r e m Ú s t a v n í h o s o u d u d l e u s t a n o v e n í § 2 2 6 o . s . ř . , v y š e l z n á l e z u Ú s t a v n í h o s o u d u , s p . z n . [II. ÚS 528/02](#) , z e d n e 2 . 2 . 2 0 0 5 . V n ě m j e ř e š e n a s t e j n á o t á z k a j a k o v p r á v ě s o u z e n é m s p o r u , t ý k a j í c í s e ŝ a l o b y c í r k v e n a n a v r á c e n í m a j e t k u t a m , k d e

restituční předpisy nevytvořily podmínky pro jeho vydání. Ústavní soud učinil závěr, že nelze dovodit naléhavý právní zájem na určení vlastnictví tam, kde podle restitučního zákona bylo možné uplatnit nárok na navrácení majetku a z nějakých důvodů takovému požadavku nebylo vyhověno. Poukázal též na to, že přechod majetku církví je pokryt kogentním ustanovením § 29 zákona č. 229/1991 Sb., jež předpokládá, že zemědělský majetek, který byl dříve ve vlastnictví církevních právnických osob, bude řešen samostatným zákonem a do doby vydání tohoto zákona je chráněn. Soud prvního stupně postupoval tedy správně, když předmětnou žalobu na určení vlastnictví zamítl.

Proti tomuto rozhodnutí podal dovolání žalobce s tím, že dovolání je přípustné dle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to z důvodu zakotveného v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Dovolatel má za to, že soudy obou stupňů nesprávně aplikovaly ustanovení § 226 o. s. ř. Soud prvního stupně nerespektoval právní názor odvolacího soudu a odvolací soud tuto chybu nenapravil. Odvolací soud měl postupovat dle ustanovení § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř., místo toho rozhodnutí potvrdil dle ustanovení § 219 o. s. ř. Otázka relevantní pro dovolací řízení v tomto případě je, je-li ustanovení § 226 odst. 1 o. s. ř. kogentní v tom smyslu, že nižší soud je vázán právním názorem soudu odvolacího, byť tento právní názor v konkrétní věci je jiný než právní názor Ústavního soudu v jiné věci. Dovolatel namítá, že rozhodnutí Ústavního soudu řešící individuální stížnost konkrétních účastníků nemůže být závazné pro orgány veřejné moci a účastníky řízení v jiné věci. Ústavním soudem vyslovená závaznost jeho právních názorů obecnými soudy je součástí odůvodnění nálezu a odvolacím soudem zmíněný nálezný (sp. zn. [II. ÚS 156/1995](#)) se týká jiného případu a jiných účastníků. Navíc v situaci, kdy Ústavní soud dovodil závaznost svých nálezů ve vztahu k obecným soudům výkladem per analogiam, je nutné dát přednost přímé aplikaci ustanovení § 226 o. s. ř. Jestliže soudy tento procesní postup nerespektovaly, porušily tím významné procesní ustanovení a z hlediska ústavně právního též porušily právo na spravedlivý proces každého účastníka řízení. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Jak zjistil Nejvyšší soud jako soud dovolací, dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou oprávněnou, zastoupenou advokátem.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Napadený rozsudek odvolacího soudu není měnícím ustanovením § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., ani potvrzujícím poté, co předchozí rozsudek soudu prvního stupně (jímž rozhodl „jinak“) byl odvolacím soudem zrušen ustanovením § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., neboť v souzeném sporu odvolací soud sice zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a závázal ho svým právním názorem, soud prvního stupně nicméně rozhodl stejně jako ve svém předchozím rozhodnutí a závazným právním názorem soudu prvního stupně se neřídil, přičemž odvolací soud toto jeho druhé rozhodnutí potvrdil. Proto přichází v úvahu přípustnost dovolání toliko na základě ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Pro dovození přípustnosti dovolání ve smyslu tohoto ustanovení by dovolací soud musel dospět k závěru, že napadené rozhodnutí je ve věci samé po právní stránce zásadně významné. Dle ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo řeší-li tuto otázku v

rozporu s hmotným právem.

Nejvyšší soud již v mnoha svých rozhodnutích konstatoval, že na závěr, zda má napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé zásadní právní význam, lze usuzovat toliko pod zorným úhlem dovolacího důvodu vymezeného v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Přitom k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) nebo ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. nemůže být při posouzení, zda je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., přihlédnuto. Při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, pak může soud posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2004, sp. zn. [29 Odo 775/2002](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. [21 Cdo 541/2004](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2004, pod číslem 132). Dovolatel sice uvádí, že dovolání podává z toho důvodu, že řízení spočívá na nesprávném právním posouzení věci, z obsahu dovolání je však zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu dovolatel napadá pro procesní vady spočívající v tom, že soud prvního stupně nerespektoval závazný právní názor odvolacího soudu (ustanovení § 226 o. s. ř.) a odvolací soud jeho rozhodnutí potvrdil, aniž uvedené pochybení bylo napraveno. Judikatura Nejvyššího soudu sice dovodila, že jde o uplatnění dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. i tehdy, brojí-li dovolatel proti výkladu procesního práva, a to jestliže soud své rozhodnutí na výkladu norem procesního práva založil. O takovou situaci však v souzeném sporu nejde. Z tohoto důvodu by tedy dovolacímu soudu nezbývalo než předmětné dovolání odmítnout, neboť z hlediska uvedené judikatury by musel dospět k závěru, že dovolateli se nepodařilo vymezit otázku zásadního právního významu. Je však nutno poukázat i na taková rozhodnutí Nejvyššího soudu, která uvedenou praxi poněkud prolamují s tím, že v případě úvahy o tom, zda je napadené rozhodnutí zásadního právního významu, se výjimečně může uplatnit i dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., jestliže posouzení, zda je řízení postiženo jemu odpovídající vadou, vychází ze střetu odlišných právních názorů na výklad právního (procesněprávního) předpisu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2005, sp. zn. [20 Cdo 1591/2004](#)). Uvedené rozhodnutí vychází z toho, že charakter zásadního právního významu může mít i taková procesně právní otázka (nikoliv skutková), jestliže její zodpovězení může mít obecný judikatorní přesah tím, že její zodpovězení je způsobilé sloužit jako vodítko hodnocení obdobných procesních poměrů i v řízeních jiných a promítnout se tak do rozhodovací činnosti soudů vůbec. Takovou charakteristiku dovolatelem předestřená otázka splňuje, protože v praxi může vést k rozdílným řešením a dovolací soud se jí navíc ve své dosavadní judikatuře nezabýval. Dovolací soud proto shledal dovolání v předmětném sporu přípustným.

Dovolací soud se proto dále zabýval otázkou, zda se jedná o procesní vadu, jestliže soud prvního stupně nerespektuje závazný právní názor soudu odvolacího a místo něj aplikuje rozhodnutí soudu Ústavního v jiné věci, přičemž odvolací soud následně takové rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdí.

Ustanovení § 226 odst. 1 o. s. ř. stanoví, že „bylo-li rozhodnutí zrušeno (odvolacím soudem) a byla-li věc vrácena k dalšímu řízení, je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu“. V citovaném ustanovení již není dále řečeno nic o situaci, kdy se soud prvního stupně takovým závazným právním názorem soudu odvolacího neřídí, a proto je nutné přikročit k interpretaci tohoto ustanovení zejména za pomoci výkladu systematického a logicko-teleologického. Jestliže soud prvního stupně nerespektuje závazný právní názor soudu odvolacího (či vůbec vyšších soudních instancí - viz i § 243d odst. 1 o. s. ř.) v dané věci, pak zpravidla dochází z jeho strany k závažnému porušení procesně právních předpisů. Takovým rozhodnutím dotčený účastník však má vždy právo podat (znovu) opravný prostředek k soudu odvolacímu a dané pochybení namítat. Soud odvolací má pak možnosti, jak s tímto rozhodnutím naložit.

Předně a obvykle může uvedené rozhodnutí zrušit, což lze zcela jasně dovodit z ustanovení § 221

odst. 2 o. s. ř., a vynutit si tak respektování svého právního názoru soudem nižšího stupně. Zároveň to ale není jeho povinností, neboť ustanovení § 219a o. s. ř. mu takový postup výslovně neukládá.

Odvolací soud může však takové rozhodnutí změnit, jsou-li splněny podmínky uvedené v § 220 o. s. ř.

Konečně může soud odvolací takové rozhodnutí potvrdit, a to tehdy, je-li ve výroku věcně správné (§ 219 o. s. ř.). Tuto možnost odvolacího soudu lze dovodit i z judikatury Nejvyššího soudu, v níž se konstatuje, že odvolací soud není vázán svým dřívějším právním názorem v dané věci, neboť ze žádného ustanovení občanského soudního řádu nelze dovodit, že by odvolací soud nemohl již jednou vyslovený právní názor ve věci v pozdějším odvolacím řízení změnit (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2003, sp. zn. [22 Cdo 880/2003](#)). Tento závěr se jeví logickým i z toho důvodu, že proti rozhodnutí soudu odvolacího již právní řád neposkytuje účastníkovi žádný řádný opravný prostředek. Bylo by proto v rozporu s účelem civilního soudního řízení, jestliže by odvolací soud pod „tíhou“ svého dříve vysloveného právního názoru musel ve věci rozhodnout stejně, byť by ve světle nových právně významných událostí (např. nálezů Ústavního soudu či rozhodnutí soudu Nejvyššího) byl přesvědčen o neslučitelnosti takového rozhodnutí s právním řádem. Soud odvolací tedy může „vadný“ postup soudu prvního stupně napravit, nicméně nepostupuje v rozporu s procesními předpisy, jestliže svůj předchozí právní závěr v dané věci změní a rozhodnutí soudu prvního stupně jako věcně správné potvrdí, i když prvoinstanční soud tento jeho dřívější a pro něj závazný právní názor nerespektoval. Není přitom rozhodné, z jakých důvodů soud prvního stupně závazný právní názor odvolacího soudu nectil. V souzeném sporu tomu tak bylo proto, že vyšel z judikatury Ústavního soudu, a soud odvolací mu dal zapravdu. Není proto třeba se vyjadřovat k tomu, zda soud prvního stupně pochybil, jestliže se řídil právním názorem Ústavního soudu v jiné věci a nikoliv závazným právním názorem soudu odvolacího v souzeném sporu. Lze však jen konstatovat, že ačkoliv ani nálezy Ústavního soudu nejsou precedenčního charakteru (zejména tedy v případě ústavních stížností) a jejich přímá závaznost se vztahuje toliko na konkrétní případ (viz. usnesení Ústavního soudu, sp. zn. [I. ÚS 609/2000](#)), je nutné jeho rozhodnutí při posuzování obdobného případu velmi pečlivě zvažovat a brát ho vážně, neboť lze důvodně očekávat, že Ústavní soud bude ve svém rozhodování konzistentní a v souladu s legitimním očekáváním účastníků řízení rozhodne v podobném případě stejně i v budoucnu. (viz. i Filip, J., Holländer, P., Šimíček, V., Zákon o Ústavním soudu. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, str. 388).

Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud konstatuje, že v souzeném sporu neshledal dovolání důvodným, neboť ve skutečnosti v postupu odvolacího soudu neshledal žádnou vadu, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolatel jinou vadu řízení nenamítal a ta nevyplývá ani z obsahu spisového materiálu. Nejvyšší soud proto v souladu s ustanovením § 243b odst. 2, věta první, o. s. ř. dovolání zamítl.